

УДК 303.024.3(477)

Т.В.НОВОСІЛЬСЬКА,

Інститут демографії та соціальних
досліджень ім. М.В. Птухи НАН України

СОЦІАЛЬНІ СТАНДАРТИ І ГАРАНТІЇ ТА ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ

У статті проаналізовано законодавчу базу і динаміку соціальних стандартів та гарантій за період 2001–2011 рр. Виявлено тенденції зміни мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму, оцінено співвідношення між основними державними гарантіями та базовим соціальним стандартом. Окреслено можливі напрями вдосконалення системи державних соціальних гарантій та стандартів.

***Ключові слова:** прожитковий мінімум, мінімальна заробітна плата, мінімальна пенсія, соціальні гарантії, соціальні стандарти, рівень життя, допомоги.*

Постановка проблеми. Система соціальних стандартів і гарантій є базовою складовою державної соціальної політики в контексті захисту як вразливих верств населення, так і працездатних.

У період кризи зростає важливість державних гарантій, оскільки окремі верстви населення не в змозі самостійно забезпечити собі хоча б мінімум необхідних для існування засобів. За допомогою перерозподільних механізмів держава надає допомогу тим, хто її потребує. Важливо визначити, наскільки така допомога відповідає потребам населення, чи достатньою мірою вона забезпечує задоволення потреб хоча б на мінімальному рівні. Необхідність такого дослідження і обумовлює актуальність теми статті.

Аналіз останніх досліджень. Зазначену проблему досліджували відомі українські вчені у галузі соціальної економіки та соціальної політики Е.Лібанова, В.Новіков, О.Крентовська, А.Колот та інші, а також безпосередні розробники державної соціальної політики. Вони в різні періоди аналізували систему державних соціальних стандартів та гарантій відповідно до тенденцій рівня життя, бідності, зростання середнього класу, диференціації суспільства тощо. Однак за 2001–2011 роки в системі соціальних стандартів та гарантій відбулися значні зміни.

Метою статті є виявлення основних тенденцій розвитку системи державних соціальних стандартів і гарантій та співвідношень між ними.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити низку завдань, основними з яких є: аналіз динаміки розмірів соціальних стандартів та гарантій за означений період; визначення співвідношень гарантій та стандартів; виявлення проблемних питань та пропозиції щодо шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Формування нової системи соціальних стандартів та гарантій, яка відповідала б вимогам демократичної держави із соціально орієнтованою

ринковою економікою, розпочалось в Україні на початку 90-х років минулого сторіччя з набуттям незалежності. Перехід до ринкової економічної системи призвів до значного погіршення життєвого рівня переважної більшості громадян, позбавив їх хоча невисоких, проте гарантованих заробітків. Дедалі більша частина населення потребувала допомоги з боку держави. Тому необхідно створити таку систему соціальної державної підтримки, яка давала б змогу мінімізувати вплив негативних наслідків перехідного періоду на широкі верстви населення та уникнути соціальних конфліктів.

З метою соціального захисту населення в 1991 році було прийнято Закон України «Про мінімальний споживчий бюджет». Розмір прожиткового мінімуму формувался на основі системи споживчих кошків. Після внесення змін та доповнень до цього Закону в умовах кризового стану економіки та спаду виробництва було запроваджено соціальний норматив — межа малозабезпеченості. Вартісна величина межі малозабезпеченості затверджувалась відповідними нормативно-правовими актами з 1993 по 1999 роки.

У липні 1999 року було прийнято Закон України «Про прожитковий мінімум», який, відповідно до статті 46 Конституції України, дав визначення прожитковому мінімуму, закріпив правову основу для його встановлення, затвердження, та врахування при реалізації державою конституційної гарантії громадянам на достатній життєвий рівень.

У 2000 році, відповідно до Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», закладено правові засади формування та застосування державних соціальних стандартів та нормативів, спрямованих на реалізацію закріплених Конституцією України та законами України основних соціальних гарантій.

Нині в Україні сформована й застосовується система соціальних стандартів та гарантій, що складається з:

- базового соціального стандарту — прожиткового мінімуму;
- основних державних соціальних гарантій (мінімальний розмір заробітної плати, мінімальний розмір пенсії за віком, розміри державної соціальної допомоги та інших соціальних виплат);
- інших державних соціальних гарантій, які встановлені законами України з метою надання соціальної підтримки населенню країни (стипендії учням професійно-технічних та студентам вищих державних навчальних закладів, індексація доходів населення тощо).

Прожитковий мінімум застосовується для загальної оцінки рівня життя в Україні, що є основою для реалізації соціальної політики та розроблення окремих державних соціальних програм, встановлення розмірів мінімальної заробітної плати та мінімальної пенсії за віком, визначення розмірів соціальної допомоги, допомоги сім'ям з дітьми, допомоги по безробіттю, стипендій та інших соціальних виплат, визначення права на призначення соціальної допомоги та державних соціальних гарантій і стандартів обслуговування та забезпечення в галузях охорони здоров'я, освіти, соціального обслуговування та інших, формування Державного бюджету України і місцевих бюджетів.

Розрахунок прожиткового мінімуму здійснюється відповідно до Методики визначення прожиткового мінімуму на одну особу та для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення, затвердженої наказом Мінпраці, Мінекономіки, Держкомстату від 17 травня 2000 року № 109/95/157, виходячи із середніх цін, що склалися за відповідний місяць, з урахуванням прогнозних індексів споживчих цін. Ця Методика встановлює єдиний порядок розрахунку прожиткового мінімуму на місяць на одну особу та для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп.

Вперше розміри прожиткового мінімуму було затверджено окремим Законом України в кінці 2000 року, тому аналіз розмірів прожиткового мінімуму для зіставлення слід розпочати з 2001 року. Зміна величини прожиткового мінімуму протягом 2001 — 2011 років характеризується даними, що наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка прожиткового мінімуму за 2001 – 2011 роки , гривень

Прожитковий мінімум в розрахунку на місяць	2001 рік	2002 рік	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік
на одну особу	311,3	342	342	362,2	423	463,8	518,5	607,5	638,5	843,2	914
у % до попереднього року	115,3	109,9	100,0	105,9	116,8	109,6	111,8	117,2	105,1	132,1	108,4
для дітей віком до 6 років	276,5	307	307	324,5	376	409,5	457,5	540,3	569,5	771	835
у % до попереднього року	114,9	111,0	100,0	105,7	115,9	108,9	111,7	118,1	105,4	135,4	108,3
для дітей віком від 6 до 18	345,7	384	384	404,8	468	526	588	680,5	713,5	921,3	1000
у % до попереднього року	123,8	111,1	100,0	105,4	115,6	112,4	111,8	115,7	104,8	129,1	108,5
для працездатних осіб	331,1	365	365	386,7	453	495	553,8	649,5	681,5	888,3	963
у % до попереднього року	115,1	110,3	100,0	106,0	117,1	109,3	111,9	117,3	104,9	130,3	108,4
для осіб, які втратили працездатність	248,8	268	268	284,7	332	358,5	400,7	482,7	510,5	709,2	767
у % до попереднього року	114,9	107,7	100,0	106,2	116,6	108,0	111,8	120,5	105,7	138,9	108,1

Джерело: за даними Міністерства соціальної політики <http://mlsp.kmu.gov.ua/control/uk/index>

Аналіз динаміки прожиткового мінімуму показує, що впродовж 2001 – 2011 років прожитковий мінімум зростав для всіх соціальних і демографічних груп населення. Найбільший розмір прожиткового мінімуму встановлюється для дітей віком від 6 до 18 років, що перевищує середню величину прожиткового мінімуму на 9% – 13%; найменший розмір у осіб, які втратили працездатність (нижчий за середню величину на 19% – 25 відсотків).

За цей період найбільшою мірою (в 3,1 разу) зріс прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність, а найменшою (2,9 разу) – для дітей від 6 до 18 років. Отже, держава більшою мірою стимулює підвищення гарантій для пенсіонерів.

Аналіз динаміки щорічних темпів зростання прожиткового мінімуму 2001 – 2005 років свідчить про поступові зміни на збільшення, без різких коливань. Однак протягом 2006 – 2011 років відмічається стрибкоподібне зростання розмірів прожиткового мінімуму, при цьому складно знайти об'єктивне пояснення як для щорічних темпів зростання прожиткового мінімуму, так і стрімкого підвищення його у 2010 році. Якщо в 2006 році прожитковий мінімум в середньому на одну особу зріс до 109,6%, в 2007 році – до 111,8%, в 2008 році – до 117,2%, в 2009 році – до 105,1%, то в 2010 році підвищення становило 132,1%, а в 2011 році до 108,4 відсотка.

Як свідчать дані, наведені у табл. 1, найвищі темпи зростання прожиткового мінімуму для основних соціальних і демографічних груп (129% – 138%) у 2010 році, а найнижчі (104,8% – 105,7%) – в 2009 році. При цьому найбільшим є зростання прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність (198%), та для дітей віком до 6 років (188%), а найменше – для дітей віком від 6 до 18 років (175%) та для працездатних осіб (179%). Зокрема, у 2010 році, коли прожитковий мінімум в середньому на одну особу збільшився

на 32%, то для дітей віком до 6 років – на 35%, а для дітей віком від 6 до 18 років – на 29%, для працездатних осіб – на 30%, для непрацездатних осіб на – 39% .

Таким чином, аналіз свідчить, що протягом 2006–2011 років відслідковується нерівномірне, різноспрямоване та непропорційне зростання прожиткового мінімуму серед основних соціальних і демографічних груп, що суперечить основним принципам його формування.

Характерною ознакою у 2001–2011 роках є динамічне зниження співвідношення законодавчо встановленого та фактичного розміру прожиткового мінімуму. Так, у 2001 році це співвідношення в середньому становило 103,2%, а в 2011 році – 84,5%, при цьому самим низьким воно було в 2009 році і складало 78,5%. Особливо помітним стало перевищення фактичного прожиткового мінімуму над законодавчо встановленим після 2006 року, в той час розміри прожиткового мінімуму стали затверджувати в законах України про Державний бюджет на відповідний рік.

Очевидно, основна причина такої значної різниці між розмірами законодавчо встановленого та фактичного прожиткового мінімуму полягає у застосуванні різних методологічних підходів щодо їх визначення.

Важливе значення має співвідношення темпів зростання прожиткового мінімуму та індексу споживчих цін (табл. 2).

Таблиця 2

Темпи зростання прожиткового мінімуму та індексу споживчих цін у 2001–2011 роках

Роки	Темпи зростання прожиткового мінімуму, % до попереднього періоду	Індекс споживчих цін %
2001	115,3	106,1
2002	109,9	99,4
2003	100,0	108,2
2004	105,9	112,3
2005	116,8	110,3
2006	109,6	111,6
2007	111,8	116,6
2008	117,2	122,3
2009	105,1	112,3
2010	132,1	109,1
2011	108,4	104,6

Джерело: за даними Міністерства соціальної політики <http://mlsp.kmu.gov.ua/control/uk/index>

За період 2001–2009 рр. загальне зростання прожиткового мінімуму виявилось значно нижчим, ніж індексу споживчих цін і становило 236,6 % проти 252,6%. Отже, зростання вартості набору товарів та послуг, які входять до складу прожиткового мінімуму, відбувалось повільніше, ніж подорожчання товарів та послуг, що використовуються для розрахунку індексу споживчих цін. Аналогічною була ситуація в період кризи (2008–2009 роки), коли відмічається перевищення індексу споживчих цін (137,3%) над зростанням прожиткового мінімуму (123,2%). Така ситуація негативно впливає на рівень життя населення, особливо це стосується малозабезпечених верств населення. Протягом 2001–2011 років це співвідношення змінилось на користь індексу споживчих цін (338,8% проти 288,3%), так як в 2010 році зростання розміру прожиткового мінімуму було найвищим за десять останніх років і становило в середньому 132,1%, а індекс споживчих цін підвищився тільки на 109,1%.

Прожитковий мінімум використовується для обґрунтування визначення розмірів мінімальних державних гарантій. Зокрема, мінімальний розмір заробітної плати встановлюється від прожиткового мінімуму для працездатних осіб, мінімальний розмір пенсії – від прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, розміри соціальної допомоги та інших соціальних виплат залежать від прожиткового мінімуму відповідної соціально-демографічної групи населення.

Таким чином, щорічне збільшення прожиткового мінімуму вимагає підвищення розмірів основних та інших державних соціальних гарантій, а також доходів населення.

Однак встановлення розмірів основних державних соціальних гарантій цілком залежить від фінансових можливостей державного бюджету, а також бюджетів Пенсійного фонду та місцевих бюджетів.

Прожитковий мінімум – це величина, яка показує кількість засобів необхідних людині для забезпечення нормального функціонування організму, задоволення основних соціальних і культурних потреб. Це означає, що заробітна плата працюючої людини не може бути нижчою, ніж прожитковий мінімум.

Мінімальна заробітна плата виступає в якості основної державної соціальної гарантії для працюючого населення. Вона відображає мінімальну для даних економічних умов величину споживання і є базою для визначення розміру оплати праці найменш кваліфікованого працівника.

Мінімальна заробітна плата в Україні впродовж 2001–2011 років постійно зростала. Вона збільшилась зі 118 гривень у 2001 році до 1004 гривень на кінець 2011 року, або в середньому в 8,2 разу.

Однак законодавчо встановлений розмір мінімальної заробітної плати у 2001–2009 роках значно відставав від прожиткового мінімуму для працездатних осіб, хоча і відбулося більш ніж двократне скорочення між ними. Співвідношення мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму у 2001 році становило більш ніж 35%, у 2003 році – 51%, 2005 році – понад 66%, у 2007 році – майже 80% і тільки в кінці 2009 року воно досягло 100%, протягом наступних років воно становило 100 відсотків (рис. 1).

Досягнення мінімальною заробітною платою розміру прожиткового мінімуму позитивно вплинуло на рівень життя населення та зменшення ступеня диференціації доходів населення. Підтвердженням цьому стала стійка тенденція скорочення низькооплачуваних і зростання частки середньо та високооплачуваних працівників. Так, протягом 2005–2011 років частка працівників, яким нарахована заробітна плата в межах законодавчо встановленої мінімальної заробітної плати, знизилась з 10,7% до 5,6%, а на рівні прожиткового мінімуму – з 26,5% до 7,2%.

Джерело: за даними Міністерства соціальної політики <http://mlsp.kmu.gov.ua/control/uk/index>

Рис 1. Прожитковий мінімум для працездатних та мінімальна заробітна плата, грн.

Разом з тим спостерігається зниження питомої ваги мінімальної заробітної плати у середньомісячній заробітній платі, з 38% – 41% у 2001 – 2003 роках до 29%–39% у 2004–2010 роках. Низький рівень мінімальної заробітної плати у її середньомісячному розмірі негативно впливає на формування основної заробітної плати, економічної поведінки працівника, його мотивації до праці, а також провокує інші негативні соціально-економічні тенденції.

Розмір мінімальної пенсії за віком збільшився з 58 гривень у 2001 році до 800 гривень на кінець 2011 року, або в середньому майже в 14 разів.

Співвідношення мінімального розміру пенсії за віком та прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, поступово зростало. Якщо у 2001 році воно становило майже 34%, у 2003 році – 51% , то у 2005 році – вже досягло та протягом 2006–2009 років підвищилось до 110%, а у наступні роки воно знову становило 100%(табл. 3).

Таблиця 3

**Динаміка мінімальної пенсії та прожиткового мінімуму для осіб,
які втратили працездатність**

Роки	Мінімальна пенсія	Прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність, грн.	Співвідношення, %	Відхилення МЗП і ПМ	
				Грн.	%
2001	65	248,8	26,1	183,8	73,9
2002	84,9	268	31,6	183,1	68,4
2003	91,8	268	34,3	176,2	65,7
2004	163,4	284,7	57,4	121,7	42,6
2005	332	332	100	0	0
2006	358,5	358,5	100	0	0
2007	403,8	400,7	101	3,1	-1
2008	509,8	547,5	93,1	-37,7	6,9
2009	561,4	510,5	110	50,9	-10
2010	709,2	709,2	100	0	0
2011	800	800	100	0	0

Джерело: за даними Міністерства соціальної політики <http://mlsp.kmu.gov.ua/control/uk/index>

Таким чином, встановлення мінімальної пенсії за віком на рівні прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, відбулось у 2005 році, раніше та більш стрімко, ніж досягнення мінімальною заробітною платою прожиткового мінімуму для працездатних осіб. При цьому її розмір перевищував розмір мінімальної заробітної плати, що становив тільки понад 66% прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Безумовно така ситуація для країни є невиправданою та економічно необґрунтованою, оскільки заробітна плата є первинним доходом і основним джерелом наповнення державного бюджету, бюджету Пенсійного фонду та інших фондів соціального страхування.

Нині в Україні діє розгалужена система державних соціальних допомог (сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства тощо).

Розміри усіх видів соціальних допомог зростають. Вагомим додатком до сімейного бюджету та найбільш популярним сьогодні видом соціальної допомоги, що надається сім'ям з дітьми, стала одноразова допомога при народженні дитини, вона збільшилась зі 118 гривень у 2001 році до майже 8500 гривень у 2005 році. А у 2008 році розмір цієї допомоги було під-

вищено і диференційовано залежно від кількості дітей в сім'ї та встановлено 12240 гривень – на першу дитину, 25000 гривень – на другу дитину, 50000 гривень – на третю дитину. У 2011 році зазначена допомога зросла більш ніж удвічі і становила на першу дитину – 30, на другу дитину 60, а на третю дитину – 120 прожиткових мінімумів для дітей віком до 6 років. Разом з одноразовою допомогою при народженні сім'ї отримують також допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, розмір якої розраховується на основі відповідного прожиткового мінімуму і надається залежно від сукупного доходу сім'ї. Однак розміри цієї допомоги є надто низькими та майже не впливають на доходи сім'ї.

Збільшення (у близько 40 разів) протягом 2001–2011 років допомоги на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням, та встановлення її на рівні двох прожиткових мінімумів для дітей відповідного віку значно вплинуло на доходи домогосподарств з дітьми. Її частка в сукупному доході домогосподарств – отримувачів є високою і становить 17%.

Для призначення державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям використовують рівень забезпечення прожиткового мінімуму, що кожного року збільшується з урахуванням можливостей держави. Але категорія «рівень забезпечення прожиткового мінімуму» не передбачена системою державних соціальних стандартів та гарантій, і є значно нижчою за відповідний прожитковий мінімум та пояснюється браком коштів у бюджеті.

Висновки. Результати виконаного дослідження свідчать, що основні державні соціальні стандарти та гарантії істотно впливають на доходи населення. Щорічне їх зростання зумовлює підвищення доходів населення.

Проте досить тривалий час знадобився для скорочення розриву між мінімальною заробітною платою, мінімальною пенсією та відповідним розміром прожиткового мінімуму. Однак ще і досі не всі основні державні соціальні гарантії досягли прожиткового мінімуму. До того ж наближення основних державних соціальних гарантій (мінімальної заробітної плати, мінімальної пенсії) до відповідного прожиткового мінімуму відбувалося в умовах заниження розміру останнього. Основні причини такого заниження пов'язані з проблемами у формуванні та встановленні прожиткового мінімуму.

Постійне перевищення протягом останніх 6 років фактичного прожиткового мінімуму над законодавчо затвердженим свідчить про застосування різних методик для їх визначення. Хоча законодавчо затверджені розміри прожиткового мінімуму встановлюються на основі його фактичних розмірів, що розраховуються відповідно до затвердженої Методики визначення прожиткового мінімуму на одну особу та для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення. Ця Методика встановлює єдиний порядок розрахунку прожиткового мінімуму, і тому законодавчо затверджений не може постійно бути меншим, ніж фактичний прожитковий мінімум.

Діючий порядок формування прожиткового мінімуму не може вважатись легітимним. Нині для визначення прожиткового мінімуму використовують нормативний метод, що вважається досить складним та застарілим і безумовно потребує осучаснення.

Досягнення мінімальною заробітною платою розміру прожиткового мінімуму позитивно вплинуло на рівень життя населення та зменшення ступеня диференціації доходів населення. Підтвердженням цьому стала стійка тенденція скорочення низькооплачуваних і зростання частки середньо- та високооплачуваних працівників.

Джерела

1. Конституція України.
2. Закон України „Про прожитковий мінімум” від 15 липня 1999 року № 966 – XIV.

3. Закон України „Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії” від 05 жовтня 2000 року № 2070 – III.
4. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження методики визначення прожиткового мінімуму на одну особу та для осіб, які відносяться до основних соціальних і демографічних груп населення” від 12 червня 2000 року № 347.
5. *Крентовська О.П.* Управління державними соціальними гарантіями в Україні. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. – К, 2005.
6. *Кириленко В.* До нових стандартів життя // Праця і зарплата. – №10 (446), березень 2005. – С. 4–5.
7. *Латік В.В.* Актуальні проблеми застосування державних соціальних стандартів та державних соціальних гарантії // Демографія та соціальна економіка. – 2004. – №1–2. – С. 74–80.
8. *Латік В.В.* 17 жовтня – Міжнародний день боротьби з бідністю // Праця і зарплата. – №38 (426), жовтень 2004. – С. 3.
9. *Остапенко Л.* Нове в соціальній політиці // Праця і зарплата. – №7 (443), лютий 2005. – С. 3.
10. *Остапенко Л.* Про мінімальні гарантії в оплаті праці // Праця і зарплата. – №41 (477), листопад 2005. – С. 3.

НОВОСЕЛЬСКАЯ Т.В.

СОЦИАЛЬНЫЕ СТАНДАРТЫ И ГАРАНТИИ И ИХ СООТНОШЕНИЕ

Система социальных стандартов и гарантий является базовой составляющей государственной социальной политики в контексте защиты как уязвимых слоев населения, так и трудоспособных. В период кризиса возрастает важность государственных гарантий, поскольку отдельные слои населения не в состоянии самостоятельно обеспечить себе хотя бы минимум необходимых для существования средств. С помощью перераспределительных механизмов государство оказывает помощь тем, кто нуждается. Очень важно определить, насколько такая помощь соответствует потребностям населения, или в достаточной мере она обеспечивает удовлетворение потребностей хотя бы на минимальном уровне. Необходимость такого исследования и обуславливает актуальность темы статьи.

Сейчас в Украине сформирована и применяется система социальных стандартов и гарантий, которая состоит из:

- базового социального стандарта – прожиточного минимума;
- основных государственных социальных гарантий (минимальный размер заработной платы, минимальный размер пенсии по возрасту, размеры государственной социальной помощи и других социальных выплат);
- других государственных социальных гарантий, установленных законами Украины с целью предоставления социальной поддержки населению страны (стипендии учащимся профессионально-технических и студентов высших государственных учебных заведений, индексация доходов населения и т.п.).

Результаты выполненного исследования свидетельствуют, что основные государственные социальные стандарты и гарантии существенно влияют на доходы населения. Ежегодный их рост приводит к росту доходов населения.

Однако довольно длительное время понадобилось для сокращения разрыва между минимальной заработной платой, минимальной пенсией и соответствующим размером прожиточного минимума. Еще до сих пор не все основные государственные социальные гарантии достигли прожиточного минимума. К тому же приближение основных государственных социальных гарантий (минимальной заработной платы, минимальной пенсии) к соответствующему прожиточному минимуму происходило в условиях занижения размера последнего. Основные причины такого занижения связаны с проблемами в формировании и установлении прожиточного минимума.

Постоянное превышение в течение последних 6 лет фактического прожиточного минимума над законодательно утвержденным свидетельствует о применении различных методик для их определения, хотя существует единая официально утвержденная методика.

К тому же для расчета прожиточного минимума используется устаревшая потребительская корзина, которая была сформирована более 10 лет назад и, вопреки норме Закона Украины «О прожиточном минимуме», до сих пор ни разу не пересматривалась. Поэтому действующий порядок формирования прожиточного минимума не может считаться легитимным. Существуют и другие недостатки. Так, при расчете прожиточного минимума для трудоспособных лиц он не увеличивается на размер ставки налога с доходов физических лиц, а значит, уменьшается эта категория прожиточного минимума и, соответственно, размер минимальной заработной платы. Сейчас для определения прожиточного минимума используется нормативный метод, который считается достаточно сложным и устаревшим, и поэтому безусловно требует осовременивания.

Ключевые слова: социальные стандарты, социальные гарантии, прожиточный минимум, минимальная заработная плата, минимальная пенсия, жизненный уровень, социальные выплаты.

NOVOSILSKA T.V.

SOCIAL STANDARDS AND GUARANTEES AND THEIR CORRELATION

The system of social standards and guarantees is a basic component of public social policy in the context of protection of both vulnerable and able-bodied strata.

In crisis, an importance of state guarantees grows so far as some people are unable to ensure at least some minimum their living allowance. The state provides assistance for those in need by means of transfers. It is very important to find out in what degree such assistance meets the needs as well as if transfers cover at least a minimum need. This topical problem involved such an article.

At present, the system of social standards and guarantees in Ukraine has already been formed and implemented. It consists of the following items:

- the basic social standard – living standard;
- the basic state social guarantees (minimum wage, minimum pension on age, amount of state social assistance and other social allowances);
- other statutory social guarantees (scholarships, income indexation etc).

The analysis proves that the basic state social standards and guarantees affect people's income substantially. Their annual increase involves people's income increase. However, it took a long enough time to reduce the gap between minimum wage, minimum pension and related living standard. At the same time, as yet not all basic state social guarantees have measured up a subsistence level. In addition, the basic state social guarantees (minimum wage, minimum pension) were approximating to the subsistence level in the conditions of understated the last one. The principal reasons of such understating relate to the problems of forming and establishing the subsistence level.

Permanent going of the actual subsistence level beyond statutory one during last 6 years, indicates dissimilar methodologies for their evaluation, in spite of there is officially approved single methodology. What's more, contrary to the Law "On subsistence level" they use the out-of-date consumer basket that was formed more than 10 years ago and was reviewed not a single time to this day. Therefore, the scheme of subsistence level forming current in force cannot be considered as a lawful one. There are further shortcomings as well. Thus, while they form a subsistence level for the working age person, they do not increase it by amount of income tax, therefore reducing this kind of social standard and respectively level of minimum wage. Moreover, they use standard expense method for setting the subsistence level that is considered as sufficiently complicated and out-of-date method. This is why the very methodology needs to be modernized.

Key words: social standards, social guarantees, subsistence level, minimum wage, minimum pension, living standards, allowances.

Стаття надійшла до редакції журналу 25.05.2012 р.